



การใช้ภาษาแสดงความละเอียดอ่อนทางเพศ ที่สื่อถึงกลุ่มผู้ลี้ภัย: ตัวอย่างจากพรรคการเมืองเยอรมัน*

Received: 28 September 2023

Revised: 24 January 2024

Accepted: 1 March 2024

พงศกร แจ่มจรัส**

บทความวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาการใช้ภาษาที่แสดงถึงเพศของกลุ่มผู้ลี้ภัย รวมถึงเพื่อศึกษาหาแนวโน้มการแสดงความละเอียดอ่อนทางเพศของกลุ่มผู้ลี้ภัยจากพรรคการเมืองเยอรมัน เอกสารที่นำมาศึกษาจากรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยบทความวิจัยยึดแนวคิดด้านการสร้างความเป็นจริงทางภาษาในการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่ามีรูปแบบทางภาษาที่แสดงถึงเพศของกลุ่มผู้ลี้ภัยจำนวน 8 รูปแบบ แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การแสดงเพศแบบระบุชัดเจนผ่านรูปคำนามเพศชายและรูปคำนามเพศหญิง การแสดงเพศแบบหมายรวมผ่านรูปคำนามเพศชายหมายรวม (Generisches Maskulinum) และการแสดงความเป็นกลางทางเพศผ่านรูปคำลักษณะทวีเพศ (Binomiale) รูปคำที่เป็น Partizipien รูปคำที่แปลงเป็นคำคุณศัพท์ รูปคำที่มีส่วนขยายเพิ่มเติม และรูปคำที่ไม่แสดงถึงเพศสรีระ โดยพรรคการเมืองแต่ละพรรคสะท้อนถึงแนวโน้มในการแสดงความละเอียดอ่อนทางเพศที่สอดคล้องกับแนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคตนเอง พรรคที่มีแนวคิดทันสมัยต่อโลกและสังคมอย่าง Bündnis 90/Die Grünen มีแนวโน้มในการแสดงความเท่าเทียมทางเพศของบุคคลสูง ส่วนพรรคอนุรักษนิยม Christlich Demokratische Union Deutschlands/Christlich-Soziale Union (CDU/CSU) ยังคงนำเสนอภาพบุคคลเพศชายเป็นหลักและมีแนวโน้มการแสดงความเท่าเทียมระหว่างเพศชายกับหญิง ในขณะที่พรรคขวาจัดแนวชาตินิยม Alternative für Deutschland (AfD) มีการใช้รูปคำนามเพศชายหมายรวมเป็นหลัก เนื่องจากเป็นรูปคำมาตรฐาน

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

คำสำคัญ

ภาษากับเพศ;
ผู้ลี้ภัย;
พรรคการเมืองเยอรมัน;
การสร้างความเป็นจริง
ทางภาษา

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2566

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเยอรมัน ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ติดต่อได้ที่: fhumpkj@ku.ac.th



Use of Gender-Sensitive Language in Referring to Refugees: Examples from German Political Parties*

Received: 28 September 2023

Revised: 24 January 2024

Accepted: 1 March 2024

Phongsakorn Jamjumrus**

This research article examines the language use representing the gender of refugees and the tendency of the awareness of gender sensitivity reflected in German political parties. This study investigates the data from the corpus of the German Bundestag's minutes and is based on linguistic realism. The findings are as follows. There are 8 types of word forms that show the gender of refugees, which can be categorized into 3 groups: 1) gender explicit representation through the masculine and feminine nouns; 2) inclusive representation through the use of "Generisches Maskulinum"; and 3) representation as gender neutrality through the use of binomial word pairs, nouns from the participle form, nominal adjectives, nouns with prepositional phrase and gender-transparent nouns. The gender perspectives of each political party are reflected through their language based on their political ideology. The political party with the ideology of environmental and social movements, Bündnis 90/Die Grünen, tends to emphasize gender equality. The conservative party, Christlich Demokratische Union Deutschlands/Christlich-Soziale Union (CDU/CSU), still represents the image of males and tends to display a balance in representing both genders. The right-wing nationalistic party, Alternative für Deutschland (AfD), mainly uses the "Generisches Maskulinum" because of its standard form in German.

Research Article

Abstract

Keywords

gender and language;
refugees;
German political parties;
linguistic realism

* This research was funded by Faculty of Humanities, Kasetsart University, Budget for the year 2023.

** Lecturer, German Section, Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University,
e-mail: fhumpkj@ku.ac.th

1. บทนำ

ในปัจจุบันกระแสเรื่องการให้ความสำคัญด้านความละเอียดอ่อนทางเพศไม่ว่าจะเป็นในด้านการแสดงออกทางด้านเพศสภาวะหรือการยอมรับเพศสภาพในสังคม การรณรงค์ในเรื่องของสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ถือได้ว่าเป็นประเด็นที่สำคัญและมีการถกเถียงกันทั้งในสังคมไทยและสังคมโลก ทางด้านภาษาก็มีการตระหนักถึงประเด็นดังกล่าวโดยหลีกเลี่ยงการใช้คำที่แสดงถึงการดูหมิ่นเหยียดหยามและเลือกใช้คำที่มีความถูกต้องทางการเมือง (Politische Korrektheit) หรือให้มีความเหมาะสมต่อบุคคลและเหตุการณ์มากขึ้น เช่น การใช้คำว่า “บุคคลกลุ่ม LGBTQ” ถือเป็นการสร้างความเป็นกลางทางเพศต่อบุคคลและต่อกรอบมโนทัศน์ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงคำอื่นๆ ที่สร้างกรอบมโนทัศน์ด้านลบ

ภาษาเยอรมันซึ่งถือได้ว่าเป็นภาษาหนึ่งที่มีพัฒนาการทางภาษาอย่างต่อเนื่องในทุกๆ มิติ โดยเฉพาะการใช้ภาษาเพื่อแสดงความหลากหลายทางเพศนั้นถูกหยิบยกขึ้นมาพูดถึงในวงกว้างและถูกผลักดันให้มีการใช้ภาษาที่แสดงถึงความเท่าเทียมกันของคนในสังคม¹ ซึ่งไม่ใช่เฉพาะแค่ในระดับจุลภาคภายในกลุ่มคนในสังคมแต่ยังขยายวงกว้างไประดับมหภาคในวงการการศึกษาและงานราชการอีกด้วย ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย โดยฝ่ายที่เห็นด้วยให้เหตุผลว่าเพื่อให้คนทุกเพศได้มีพื้นที่ยืนในสังคม ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่าเรื่องดังกล่าวไม่สมเหตุสมผลและการใช้ภาษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางเพศค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อนทั้งต่อการรับสารและส่งสาร (Payr, 2021, pp. VIII-XIII) โดยการใช้ภาษาในกรณีทั่วไปนั้นคำนามเพศชายหมายถึงรวม (Generisches Maskulinum) มักจะถูกใช้เพื่อแสดงถึงบุคคลที่เป็นเพศชายและเพศหญิงรวมกัน เช่น Dresden hat 560.000 Einwohner. (เมืองเดรสเดนมีประชากร 560,000 คน) โดยคำว่า Einwohner นั้นเป็นรูปคำนามเพศชายที่มีรูปเอกพจน์และรูปพจน์เดียวกัน ซึ่งทำให้ภาพการรับรู้ออกมาเป็นบุคคลเพศชายเป็นหลักและทำให้ภาพของบุคคลเพศหญิงกลายเป็นชายขอบ (Zifonun, 2018, p. 45) แม้ว่าจากตัวอย่างดังกล่าวจะไม่ได้มีเพียงแค่ผู้อาศัยที่เป็นเพศชายเท่านั้น

ประเด็นหนึ่งซึ่งยังคงเป็นที่พูดถึงในวงกว้างและทันต่อเหตุการณ์ในสังคมเยอรมันคือ บริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัย กระแสและปัญหาผู้ลี้ภัยถูกนำเสนออีกครั้งหลังจากวิกฤตอพยพครั้งยิ่งใหญ่จากซีเรียและแอฟริกาตอนเหนือมายังยุโรป ทำให้ประชากรเกิดความวิตกกังวลถึงปัญหาอื่นๆ ที่จะตามมา รวมไปถึงกระบวนการคิดและทัศนคติของประชากรส่วนใหญ่ที่มีต่อผู้ลี้ภัยเริ่มมีทิศทางที่เปลี่ยนไป กล่าวคือ ผู้ลี้ภัยถูกนำเสนอออกมาเป็นเชิงลบเพื่อไม่ให้มีความเป็นมนุษย์หลงเหลือและเป็นอันตรายต่อสังคม (Jamjums, 2018, pp. 410-411) และเมื่อเอ่ยถึงผู้ลี้ภัยซึ่งคำเยอรมันใช้ว่า Flüchtling ภาพที่เกิดขึ้นในหัวของคนเยอรมันมักเป็นภาพของบุคคลเพศชาย (Wehling, 2016b) ทำให้ส่งผลไปยังการกระทำ ความคิด ความรู้สึกของมนุษย์ อย่างเช่นภาพถ่ายจากสื่อสาธารณะและบริบทข่าวสารมักจะนำเสนอแต่เพียงมุมมองของผู้ลี้ภัยชาย ในด้านของพรรคการเมืองก็ยังมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยแตกต่างกันไป เช่น พรรคการเมืองฝ่ายซ้าย Linke และพรรคการเมืองที่เน้นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลักอย่าง Bündnis 90/Die Grünen มีแนวโน้มเป็นมิตรกับกลุ่มผู้ลี้ภัย ในขณะที่พรรคการเมืองอนุรักษนิยมอย่างพรรค

¹ ในภาษาเยอรมันได้มีการนำเสนอวิธีการทางภาษามากมายเพื่อทำให้กลุ่มบุคคลเพศทางเลือก (nicht-binäre Personen) มีพื้นที่ทั้งทางภาษาและทางสังคม ยกตัวอย่างเช่น คำบุรุษสรรพนามที่แสดงความเป็นกลาง (เช่น xier, xie, nin, sier, sif, es, per, dey) ที่ในปัจจุบันยังไม่เป็นที่ยอมรับและยังไม่ถูกใช้ในวงกว้าง (Hornscheidt & Sammla, 2021, pp. 36-37) ในขณะที่เริ่มมีการรณรงค์ให้ใช้รูปคำนามที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลาง (genderneutrale Substantive) เช่น การใช้เครื่องหมายดอกจัน (*) การขีดเส้นใต้ () การใช้เครื่องหมายทวิภาค (:) หรือการนำกริยา Participien มาใช้เป็นคำนาม

Christlich Demokratische Union Deutschlands/Christlich-Soziale Union (CDU/CSU) มีแนวโน้มกว้างขาคู่กลุ่มผู้ลัทธิ และพรรคการเมืองฝ่ายขวาจัดแนวชาตินิยม Alternative für Deutschland (AfD) แสดงท่าทีเป็นปฏิปักษ์ต่อกลุ่มผู้ลัทธิชาตินิยม (Klein, 2020, p. 455)

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์ (1) เพื่อศึกษาลักษณะทางภาษาที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางเพศ โดยวิเคราะห์ผ่านการแสดงออกทางภาษา เช่น ทางด้านไวยากรณ์ ทางด้านหน่วยคำ รวมไปถึงทางด้านการรับรู้จากการแสดงออกผ่านรูปภาษา (2) และเพื่อนำลักษณะทางภาษาที่พบมาวิเคราะห์ทัศนคติโดยรวม (kollektives Wissen) ทางด้านความละเอียดอ่อนทางเพศของแต่ละพรรคการเมือง รวมถึงสะท้อนแนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคการเมือง

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาษากับเพศ: Genus, Sexus และ semantisches Geschlecht

ในมุมมองด้านภาษาศาสตร์ปัจจุบันมีการแบ่งแยกเรื่องเพศออกเป็น 3 ประเภท คือ Genus, Sexus และ semantisches Geschlecht ซึ่งมีความแตกต่างทางรายละเอียดเกี่ยวกับเพศอย่างชัดเจน²

Sexus หรือเพศสรีระ หมายถึง โครงสร้างทางสรีรวิทยาที่จำแนกเพศออกเป็น 2 ขั้วตรงข้ามคือเพศชายและเพศหญิงซึ่งถูกแสดงออกมาแต่กำเนิด ดังนั้น Sexus จึงจัดว่าเป็นหมวดหมู่ที่ไม่ใช่ภาษาแต่เป็นทางด้านชีววิทยา (außersprachliche, biologische Kategorie) ในขณะที่ Genus (grammatisches Geschlecht) หรือเพศทางไวยากรณ์ หมายถึง การกำหนดเพศของคำนามเพื่อใช้สื่อสารและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหาภายในประโยคเข้าด้วยกัน (Kongruenz) โดยในภาษาเยอรมันประกอบด้วย 3 เพศ คือ เพศชาย เพศหญิงและเพศกลาง ซึ่งถือได้ว่าเป็นหมวดหมู่ที่เกี่ยวข้องภายในภาษา (innersprachliche Kategorie) เดิมทีแล้วการกำหนดเพศของคำนามแต่ละคำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีกฎเกณฑ์ (arbiträr, willkürlich) และไม่ได้มีความเกี่ยวเนื่องกับเพศสรีระแต่อย่างใด โดยเฉพาะการกำหนดเพศของคำนามที่เป็นสิ่งของ (der Löffel, die Gabel, das Messer) ที่กำหนดให้คำว่า “ช้อน” เป็นคำนามเพศชาย “ส้อม” เป็นคำนามเพศหญิง และ “มีด” เป็นคำนามเพศกลาง³ แต่อย่างไรก็ตามในการกำหนด

² อีกหนึ่งมิติทางเพศที่ถูกพูดถึงในวงกว้างในปัจจุบันและถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งระดับของการศึกษาภาษาศาสตร์กับเพศ (Genderlinguistik) คือ Gender หรือเพศสภาพทางสังคม หมายถึง เพศที่บุคคลหนึ่งมีความรู้สึกและแสดงออกผ่านมิติต่างๆ ซึ่งเกิดจากปัจจัยทางด้านสังคมเป็นตัวกำหนด ตามหลักแล้วเพศสภาพไม่ได้เกี่ยวข้องกับเพศกำเนิดที่ใช้เป็นตัวบ่งบอกทางเพศ แต่อย่างไรก็ตาม Gender และ Sexus มีความเกี่ยวเนื่องกันในหลายประเด็น (Diewald & Nübling, 2022, p. 4) โดย Gender มักเกี่ยวข้องกับ Genderrollen (บทบาททางเพศ) โดยตรง เนื่องจากบทบาททางเพศเป็นตัวขับเคลื่อนทางสังคมและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาตามแต่ที่สังคมและวัฒนธรรมเห็นว่าเหมาะสม ถ้าหากว่าบุคคลนั้นไม่ได้ประพฤติตามกรอบที่สังคมใดสังคมหนึ่งกำหนดก็จะถูกมองว่าเป็น “ตัวตลก” หรือเป็นบุคคลชายขอบ เช่น การที่ผู้ชายใส่กระโปรง เป็นต้น

³ คำนามในภาษาเยอรมันส่วนหนึ่งนั้นจะถูกกำหนดเพศทางไวยากรณ์ผ่านปัจจัยท้ายคำ (Suffix) เช่น จะเป็นคำนามเพศชายเมื่อมีปัจจัย -er (Lehrer), -ist (Pianist), -ling (Feigling) เป็นต้น จะเป็นคำนามเพศหญิงเมื่อมีปัจจัย เช่น -in (Lehrerin), -schaft (Nachbarschaft) จะเป็นคำนามเพศกลางเมื่อมีปัจจัย -chen (Mädchen), -lein (Fräulein) เป็นต้น และคำนามอีกส่วนหนึ่งจะถูกกำหนดเพศทางไวยากรณ์ในลักษณะที่ไม่มีกฎเกณฑ์

เพศของบุคคลและเพศของสัตว์บางประเภทนั้น เพศทางไวยากรณ์และเพศสรีระถือว่ามีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ มีการกำหนดเพศทางไวยากรณ์ตามเพศสรีระ (Diewald & Nübling, 2022, p. 6) เช่น *der Vater, die Mutter* ที่กำหนดให้ “พ่อ” เป็นคำนามเพศชาย และ “แม่” เป็นคำนามเพศหญิง แต่ *das Mädchen* “เด็กผู้หญิง” เป็นคำนามเพศกลาง⁴ เพศทางไวยากรณ์สามารถแสดงออกผ่านภาษาได้หลายรูปแบบ เช่น คำนำหน้านาม การผันรูปคำคุณศัพท์ หรือคำสรรพนาม เป็นต้น

นอกจากนี้ในทางภาษาศาสตร์ยังสามารถพบ *semantisches Geschlecht* หรือเพศทางความหมาย ซึ่งเป็นหมวดหมู่ภายในทางภาษาด้านความหมาย (*sprachinterne semantische Kategorie*) จากข้างต้นที่ได้กล่าวไว้ว่า *Genus* และ *Sexus* มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอย่างมากในกรณีของคำที่แสดงถึงบุคคลและแสดงให้เห็นถึงเพศทางความหมายอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น *die Schwester* (พี่สาว/น้องสาว) มีลักษณะทางความหมายเป็นเพศหญิง ส่วน *der Bruder* (พี่ชาย/น้องชาย) มีลักษณะทางความหมายเป็นเพศชาย และในแต่ละคำยังมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับเพศทางไวยากรณ์และเพศสรีระเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามเพศทางความหมายของคำที่แสดงถึงบุคคลนั้นตามหลักแล้วไม่ได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเพศทางไวยากรณ์ เช่น *das Mädchen* (เด็กสาว) มีลักษณะทางความหมายเป็นเพศหญิง แต่มีเพศทางไวยากรณ์เป็นเพศกลาง⁵ ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเพศทางความหมาย

Der junge Mann sah das blonde Mädchen. Es lächelte ihn an.

Der junge Mann sah das blonde Mädchen. Sie lächelte ihn an. (Köpcke, 2012, p. 39)⁶

จากตัวอย่างดังกล่าว การใช้คำสรรพนามแทนคำนามก่อนหน้า (*das blonde Mädchen*) มีแนวโน้มใช้คำสรรพนาม *sie* ที่แสดงถึงเพศหญิงมากกว่าการใช้คำสรรพนาม *es* ที่เป็นเพศกลาง เนื่องจากการระบุเพศของคำเป็นเรื่องความหมายภายในคำมากกว่าเพศไวยากรณ์ (Diewald & Nübling, 2022, p. 5) และแม้ว่าคำสรรพนาม *es* จะแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันทางไวยากรณ์ก็ตาม แต่ก็ไม่ทำให้ผิดไวยากรณ์ (Binanzer, Schimke, & Schunack, 2022, p. 205)

จากที่กล่าวมาข้างต้นความสัมพันธ์ระหว่างเพศไวยากรณ์กับเพศสรีระในการกำหนดเพศของบุคคลมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก (*Genus-Sexus-Prinzip*) แต่การระบุเพศทางไวยากรณ์นั้นขึ้นอยู่กับเหตุผลทางด้านลักษณะความหมายทางเพศเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เพศทางสรีระจะคล้อยตามไปในทิศทางเดียวกันกับเพศทาง

⁴ สืบเนื่องจากเชิงอรรถที่ 3 ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยท้ายคำที่ส่งผลต่อเพศทางไวยากรณ์ (คำว่า *Mädchen* แสดงถึงปัจจัยท้ายคำที่บอกความเล็ก (*Diminutivsuffix*) หรืออีกนัยหนึ่งแสดงถึงหน่วยคำไม่อิสระ *-chen* ที่กำหนดเพศทางไวยากรณ์เป็นเพศกลาง) อีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถอธิบายการกำหนดเพศทางไวยากรณ์ของคำว่า *Mädchen* คือลักษณะของบุคคลที่ยังไม่เติบโตเต็มที่ (*unfertig, unreif*) ซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยท้ายคำที่บอกความเล็กเช่นกัน (Diewald & Nübling, 2022, p. 6)

⁵ นูบลิง (Nübling, 2019) ได้วิเคราะห์ถึงลักษณะการจัดกลุ่มเพศทางความหมายและทางไวยากรณ์ไว้ว่า ในคำที่แสดงถึงบุคคลนั้นทั้งความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางไวยากรณ์ กล่าวคือ เพศทางความหมายและไวยากรณ์ตรงกัน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยทางไวยากรณ์ กล่าวคือ เพศทางความหมายเป็นชาย แต่ไวยากรณ์เป็นเพศหญิง เพศทางความหมายเป็นหญิง แต่ไวยากรณ์เป็นเพศกลาง เพศทางความหมายเป็นหญิง แต่ไวยากรณ์เป็นเพศชาย เป็นต้น ซึ่งความไม่ลงรอยกันของเพศทางไวยากรณ์และเพศสรีระนั้น (*Genus-Sexus-Diskordanz*) แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางความคิดเรื่องเพศที่ไม่เป็นไปตามครรลอง

⁶ เคิบเคอ (Köpcke, 2012, pp. 37-40) ได้อธิบายถึงเรื่องความสอดคล้องทางเพศไวยากรณ์ (*Genuskongruenz*) กับเกณฑ์ทางด้านความเป็นไวยากรณ์ การยอมรับและแบบแผนทางภาษา (*Grammatikalität, Akzeptabilität und sprachliche Norm*) โดยในกรณีด้านบนถือว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ทางไวยากรณ์

ไวยากรณ์ ดังนั้นเพศทางไวยากรณ์แสดงให้เห็นถึงทั้งเพศกำเนิดและอีกด้านหนึ่งแสดงให้เห็นถึงเพศสภาพทางสังคมด้วยเช่นกัน (Nübling, 2018, p. 49 ดูคำอธิบายเพิ่มเติมในเชิงอรรถที่ 5)

2.2 การสร้างความเป็นจริงทางภาษา

Sprache schafft Wirklichkeit เป็นแนวคิดที่เสนอว่าภาษาสร้างความเป็นจริง กล่าวคือภาษาสามารถมีอำนาจและอิทธิพล (Macht) ต่อความคิดความรู้สึกของมนุษย์หรือในทางกลับกันผู้ใช้ภาษาใช้ตัวรูปภาษาแทนและอธิบายสิ่งที่คิดหรือรู้สึก (Deutschlandfunk, 2021) นอกจากภาษาจะเป็นสื่อกลางเพื่อการสื่อสารของมนุษย์แล้วภาษายังถือได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งทางการสื่อสารเพื่อทำให้เกิดองค์ความรู้ (Wissen) โดยองค์ความรู้นี้ถือได้ว่าเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทางสังคมในช่วงเวลาหนึ่งของสังคมนั้นๆ และความรู้นี้ยังส่งผลต่อการกระทำที่เกิดขึ้นภายในสังคม (Warnke, 2009, p. 118) ยกตัวอย่างเช่น ในสังคมเยอรมันช่วง ค.ศ. 1980-1990 ผู้คนเริ่มมีทัศนคติต่อกลุ่มผู้ลี้ภัยเป็นไปในทางลบมากขึ้นสืบเนื่องจากปัญหาทางสังคมที่ทวีคูณต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเรียกกลุ่มผู้ลี้ภัยว่า Asylant ซึ่งถูกใช้เป็นคำสบถ ทำให้คำดังกล่าวถือเป็นคำต้องห้ามและส่อเสียดต่อภาพลักษณ์ของนักการเมือง โดยไม่มีผู้ใดใช้คำดังกล่าวในการขับเคลื่อนทางการเมืองเพื่อสนับสนุนกฎหมายการลี้ภัยอีกต่อไป แต่จำเป็นต้องหันไปใช้คำอื่นหรือสร้างคำใหม่ขึ้นมาแทน (Niehr, 2014, pp. 140-141) เรื่องดังกล่าวนี้ทำให้เห็นได้ว่าองค์ความรู้ที่สะสมติดอยู่ “ภายใน” ตัวภาษาและ “ผ่าน” ตัวภาษา และภาษาถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นจริงเพื่อให้เกิดการกระทำบางสิ่งบางอย่างที่สำคัญ (Warnke, 2009)

การสร้างความเป็นจริงผ่านภาษานั้นสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกๆ ระดับของภาษา ไม่เพียงแต่ระดับคำ เช่น การใช้อุปมาอุปไมย การแสดงรูปแบบความเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทางภาษานั้นไม่ได้หมายถึงทางวัตถุ (materielle Umwelt) แต่อย่างใด แต่เป็นความจริงทางสังคม (soziale Wirklichkeit) โดยเค็มเฟอร์ (Kämper) นักภาษาศาสตร์ภาษาเยอรมันได้ให้สัมภาษณ์ในบทความของดิอยท์ชท์ฟุนค์ (Deutschlandfunk, 2021) ไว้ว่าความเป็นจริงทางสังคมหรือการที่คนภายในสังคมรับรู้ถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นเกิดขึ้นจากการใช้ภาษา นอกจากนั้นภาษายังสามารถถ่ายทอดทัศนคติและการมองโลกของกลุ่มคนภายในสังคมได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับมาเลทซ์เคอ (Maletzke, 1996, p. 73) ที่เห็นว่าภาษากับการมองโลกนั้นสัมพันธ์กัน กล่าวคือ การใช้ภาษาของคนกลุ่มหนึ่งย่อมแสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ของคนกลุ่มนั้นๆ ดังนั้น หากว่าพรรคการเมืองหนึ่งมีการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนทางเพศอย่างต่อเนื่อง ชี้ให้เห็นว่าพรรคการเมืองนั้นมีแนวโน้มและความพยายามในการสร้างความเป็นจริงที่ว่าบุคคลในสังคมมีความหลากหลายและแตกต่าง รวมถึงเป็นบุคคลที่สังคมยอมรับมากขึ้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ภาษาถือเป็นกุญแจสำคัญที่ส่งผลต่อความรู้สึก การกระทำและความคิด โดยเฉพาะแวดวงวิชาการมีความเห็นตรงกันว่า การแสดงออกผ่านภาษาโดยเฉพาะจากรูปคำนามนั้นส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเด่น รวมไปถึงแบบและบรรทัดฐานของเพศชายและหญิงโดยตรง เนื่องจากภาษาเยอรมันถือได้ว่าเป็นภาษาที่มีการบ่งบอกเพศทางไวยากรณ์ (Hohenstein, 2021, p. 155) ดังเดิมนั้นการใช้ภาษาเพื่อแสดงถึงตัวบุคคลมักใช้กันอยู่ในรูปเพศชายหมายรวม (Generisches Maskulinum) เป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้

บุคคลที่เป็นเพศหญิงเสมือนถูกกีดกันจากการใช้ภาษาและสังคม โดยผลกระทบทางความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้รับการยืนยันจากงานวิจัยหลายชิ้นว่า การใช้คำนามเพศชายส่งผลต่อความคิดโดยตรง (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ Kottthoff & Nübling, 2018, pp. 91-127)⁷ มีลเลอร์-สปิตเซอร์ (Müller-Spitzer, 2021) ศึกษาการใช้คำเพื่อแสดงถึงบุคคลโดยเฉพาะรูปคำนามในลักษณะเพศชายโดยรวม (Generisches Maskulinum) พบว่าการใช้รูปภาษาดังกล่าวไม่ใช่เป็นการใช้แค่รูปมาตรฐานตามที่ผู้ใช้ภาษานิยม กล่าวคือรูปคำนามเพศชายถือเป็นรูปพื้นฐาน ส่วนรูปคำนามเพศหญิงจำเป็นต้องมีปัจจัยเติมหลังเพิ่มเติม (เช่น สถาปนิก Architekt- Architektin) รูปภาษาดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงทั้งลักษณะโครงสร้างทางสังคมและทางครอบครัวที่ผู้ชายเป็นใหญ่และเป็นผู้นำ ในส่วนนี้ นูบลิง (Nübling, 2019) เสริมว่า โครงสร้างทางสังคมนั้นถูกฝังอยู่กับโครงสร้างทางไวยากรณ์อย่างเหนียวแน่น และทำให้ทั้งผู้ชายและผู้หญิงต่างมีพื้นที่ทางสังคมแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ในงานวิจัยหลายชิ้นยังสรุปผลตรงกันว่า การใช้เพียงรูปคำนามเพศชายเพื่อสื่อถึงกลุ่มเพศหญิงด้วยนั้นไม่ครอบคลุมในทางปฏิบัติ เนื่องจากสมองประมวลผลจากรูปคำที่ปรากฏเท่านั้น ซึ่งให้ผลลัพธ์เช่นเดียวกันกับรูปคำนามเพศหญิงเพื่อสื่อความหมายรวมถึงกลุ่มเพศชายเช่นกัน (Kottthoff & Nübling, 2018, pp. 99-119; Nübling, 2018, pp. 44-45) นูบลิง (Nübling, 2018) ยังพบว่าการแสดงออกทางภาษาด้วยการเอ่ยถึงบุคคลทั้งสองเพศรวมกัน (Doppelnennung) ทำให้ความกำกวมลดลงและทำให้ความเชื่อมโยงถึงบุคคลเพศหญิงมีมากขึ้นกว่าการใช้คำเพื่อแสดงความเป็นกลางทางเพศ ซึ่งผลดังกล่าวนี้ตรงกับฮอร์นไฮท์และซัมมลา (Hornscheidt & Sammla, 2021, p. 49) ที่พิสูจน์ว่าการใช้คำเพื่อแสดงความเป็นกลางทางเพศนั้นไม่ได้ทำให้การเชื่อมโยงถึงบุคคลเพศชายหายไป ในด้านของภาษาและการรับรู้ นั้น เวลิง (Wehling, 2016a, pp. 57-60) ได้ยกตัวอย่างการศึกษาเรื่องการรับรู้ทางสมองกับภาษาไว้อย่างน่าสนใจว่า เพศทางไวยากรณ์เป็นปัจจัยหลักสำคัญที่เชื่อมโยงกับลักษณะเด่นและแม่แบบของแต่ละเพศ นั้นหมายความว่าประสบการณ์ทางภาษาของมนุษย์ส่งผลต่อกรอบความหมายที่ถูกฝังลึกจากการใช้ภาษามาเป็นระยะเวลายาวนาน

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยมีการถกปัญหาเรื่องของการใช้คำว่า Flüchtling⁸ (ผู้ลี้ภัย) อย่างกว้างขวาง เช่น สเตฟาโนวิทช์ (Stefanowitsch, 2015) ได้พูดถึงการสร้างคำในภาษาเยอรมัน โดยปัจจัยเติมหลัง (Suffix) อย่าง -ling นั้นกำหนดให้เป็นเพศทางไวยากรณ์เพศชายเท่านั้นและไม่สามารถสร้างคำให้เป็นเพศหญิงผ่านปัจจัยเติมหลังเพิ่มเติม -in ได้ (*Flüchtlingin) เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยเติมหลังตัวอื่นๆ เช่น der Asylbewerber, die Asylbewerberin (ผู้ยื่นขอที่พักพิง) เป็นต้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวกระบวนการรับรู้ของผู้ใช้ภาษาเยอรมันจึงแสดงออกมาด้วยภาพของผู้ลี้ภัยเพศชายเป็นหลัก ไอเซนแบร์ค (Eisenberg, 2015) วิเคราะห์และวิจารณ์ถึงหน่วยคำเติมหลัง -ling และ -in โดยให้เหตุผลทางภาษาศาสตร์ว่าปัจจัยเติมหลังทั้งสองนั้นเป็นเหมือนทางคู่ขนานที่ไม่สามารถจะมาประสมคำร่วมกันได้ เนื่องจากมีกฎเกณฑ์ตายตัวในการสร้างคำด้วยปัจจัยเติมหลัง ดังนั้นการใช้ปัจจัยเติมหลังร่วมกันอย่าง *Flüchtlingin ทำให้ผิดหลักไวยากรณ์การประสมคำเยอรมัน ในส่วนหนึ่งของงานวิจัย

⁷ แม้ว่าในงานวิจัยบางชิ้นได้ศึกษาโดยการตั้งคำถามทดลองเชิงระบุตัวบุคคลอย่างชัดเจน เช่น “คุณชอบนักแสดง(ชาย)คนใด” ทำให้ความคิดเชื่อมโยงไปหาตัวบุคคลเพศชายโดยตรง โดยเพย์เออร์ (Payr, 2021, p. 29) ได้วิจารณ์ถึงการนำคำนามเพศชายโดยรวม (Generisches Maskulinum) มาใช้ผิดกรณีว่าจะทำให้เกิดข้อบกพร่องต่อการพิสูจน์ผล เนื่องจากคำนามดังกล่าวสามารถชักชวนข้อความทั่วไปที่ไม่ระบุเจาะจงเพศได้และไม่ได้ทำให้กระตุ้นความคิดถึงเพศใดเพศหนึ่ง

⁸ คำว่า Flüchtling (ผู้ลี้ภัย) มีความเปลี่ยนแปลงทางความหมายอยู่ตลอดเวลา เดิมทีนั้นใช้สื่อถึงกลุ่มคนเยอรมันที่ลี้ภัยจากดินแดนเยอรมันเดิมที่สูญเสียในช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งวาทกรรมผู้ลี้ภัยมีการศึกษาอย่างกว้างขวางตั้งแต่บัดนั้นและสามารถแบ่งออกเป็น 4 ช่วงยุคสมัย ได้แก่ ช่วงยุค 50 ผู้ลี้ภัยชาวเยอรมัน ช่วงยุค 60/70 แรงงานข้ามชาติ (Gastarbeiter:innen) ช่วงยุค 80/90 ผู้อพยพลี้ภัยต่างชาติ (Asylbewerber:innen und Flüchtlinge) และช่วงตั้งแต่ปี 2015 ผู้อพยพลี้ภัยชาวซีเรียและแอฟริกาตอนเหนือ (Kreusler & Wengeler, 2019)

พงศกร แจ่มจรัส (Jamjumrus, 2022) ได้วิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของกลุ่มผู้ลี้ภัยด้วยหลักการทางกรอบความหมายพบว่า ผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่ถูกนำเสนอเป็นเพศชายและมีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ส่วนเพศหญิงมักถูกทำให้เป็นชายขอบและถูกกดขี่ข่มเหงจากเพศชาย นอกจากนี้ในปัจจุบันมีการรณรงค์ในการใช้ภาษาให้เหมาะสมมากขึ้นเพื่อไม่ให้กระทบหรือต้อยค่าบุคคลอื่น (politische Korrektheit) โดยการสร้างคำใหม่ การปรับโครงสร้างโดยใช้รูป Partizipien หรือการเรียบเรียงคำใหม่เพื่อปรับคุณค่าทางความหมายของคำให้เป็นไปในทางบวกมากขึ้น หรือแม้กระทั่งเพื่อให้เกิดความเป็นนามธรรมทางเพศมากยิ่งขึ้น (Geschlechtsabstraktion) เมื่อนำมาใช้ในรูปแบบพหูพจน์ เช่น Flüchtlinge > Geflüchtete > geflüchtete Menschen > Menschen mit Fluchthintergrund ซึ่งกระบวนการนี้ถือเป็นกระบวนการหลีกเลี่ยงการใช้ความหมายเชิงลบและยังช่วยหลีกเลี่ยงการยึดติดกับความหมายเพศชายอีกด้วย (Harnisch, 2019)

จากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับมิติทางเพศและกลุ่มผู้ลี้ภัยเพื่อสื่อถึงทัศนคติการตระหนักเรื่องเพศของแต่ละพรรคการเมืองอย่างชัดเจน แม้ว่าจะมีการหยิบยกเรื่องลักษณะที่ว่ากลุ่มผู้ลี้ภัยมักจะเป็นเพศชายมานำเสนออยู่บ่อยครั้งก็ตาม บทความวิจัยนี้จึงจะช่วยนำเสนอประเด็นดังกล่าวในบริบทของพรรคการเมืองเยอรมันเพื่อให้ได้เห็นภาพและมิติทางความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมากขึ้น

4. วิธีการและเอกสารดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสารจากรายงานการประชุม (Plenarprotokolle) ของสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Bundestag) ที่พรรคการเมืองสามารถนำเสนอวิสัยทัศน์ของตนเองแก่พรรคการเมืองอื่น รวมถึงแก่ประชาชนได้ เอกสารรายงานการประชุมสภานี้เป็นการจัดบันทึกถ้อยแถลงของสมาชิกพรรคการเมืองในการพูดอภิปรายในสภา (Parlamentsdebatten) และถูกตรวจสอบความถูกต้องของข้อความอีกครั้งโดยผู้อภิปรายในสภาแต่ละคน ดังนั้นเอกสารรายงานการประชุมและการพูดอภิปรายในสภาจึงถือเป็นประเภทของตัวบทเดียวกัน และถือว่าข้อความมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ โดยช่วงเวลาที่น่าสนใจคือการประชุมสภาครั้งที่ 19 กล่าวคือตั้งแต่วันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 2017 ถึงวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 2021 แต่เนื่องจากกรอบเวลาในการวิจัยค่อนข้างยาวนานผนวกกับการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพจึงจำเป็นต้องจำกัดวงเนื้อหาที่ศึกษาให้แคบลง กล่าวคือ บริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยโดยตรงที่มาจากหัวข้อการอภิปราย (Tagesordnungspunkte) จะถูกคัดเลือกและนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การอภิปรายเกี่ยวกับนโยบายการย้ายถิ่นฐาน ผลกระทบที่เกิดจากผู้ลี้ภัย เป็นต้น⁹ นอกจากนี้พรรคการเมืองเยอรมันที่เลือกมาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลนั้นมาจากการจำแนกจัดอันดับทางการเมืองที่สำคัญ 3 กลุ่มในปัจจุบัน ได้แก่ พรรคที่มีแนวคิดทันสมัยต่อโลกและสังคม โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความยุติธรรมทางสังคมอย่างพรรค Bündnis 90/Die Grünen พรรคอนุรักษนิยมเสรีอย่างพรรค Christlich Demokratische Union Deutschlands/Christlich-Soziale Union (CDU/CSU) ที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว รวมถึงค่านิยมตามแบบคริสต์ศาสนาดั้งเดิม และเน้นเรื่องเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหาให้แก่ประชาชน และพรรคขวาจัด

⁹ เนื่องด้วยสถานการณ์ในช่วง ค.ศ. 2017-2021 ซึ่งเป็นช่วงหลังจากผู้ลี้ภัยจำนวนมากอพยพมายังทวีปยุโรป ทำให้ประเด็นการอภิปรายส่วนใหญ่ซึ่งแม้ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ลี้ภัยโดยตรง ก็มีการเอ่ยถึงเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะพรรคการเมือง AfD ได้กล่าวถึงผู้ลี้ภัยในทุกๆ ประเด็นที่สามารถเอ่ยถึงได้ เช่น หัวข้อการประจำการของกองทัพเยอรมันในประเทศอัฟกานิสถาน

แนวชาตินิยมอย่างพรรค Alternative für Deutschland (AfD) ที่มีนโยบายต่อต้านกลุ่มผู้ลี้ภัยและให้ความสำคัญกับประเทศเยอรมนีมาเป็นอันดับแรก

จากเอกสารตัวบทที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมรูปแบบทางภาษาที่ปรากฏที่แสดงถึงกลุ่มผู้ลี้ภัยเฉพาะรูปค่านามเท่านั้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปของค่านามเดี่ยว (เช่น Geflüchtete) ค่านามพร้อมส่วนขยายคุณศัพท์ (เช่น weibliche Personen) หรือค่านามกับคำขยายบุพพท (เช่น Menschen auf der Flucht) เป็นต้น ส่วนรูปแบบทางภาษาอื่นๆ เช่น การแทนด้วยคำสรรพนามหรือการใช้โครงสร้างไม่ระบุเจาะจงถึงบุคคล (man, jemand) จะไม่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมด้วย¹⁰ เนื่องจากในภาษาเยอรมันสามารถสร้างค่านามโดยการเติมปัจจัยหรือประสมคำร่วมกันได้และค่านามยังแสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้อีกด้วย การรวบรวมข้อมูลวิจัยนี้เป็นลักษณะสืบค้นแบบละเอียดถี่ถ้วน โดยโปรแกรม AntConc ถือเป็นโปรแกรมประเภท Concordance Tool นำมาใช้เพื่อช่วยค้นหาคำหรือวลีที่ต้องการศึกษา (KWIC: KeyWords in Context) จากคลังข้อมูลที่มีปริมาณมากได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังแสดงจำนวนรูปคำที่ปรากฏ (Tokens) ได้ โดยจำนวนรูปคำที่ปรากฏนี้จะชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการใช้ภาษาเพื่อแสดงความละเอียดอ่อนทางเพศ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาหาทัศนคติโดยรวมของพรรคการเมืองเยอรมันต่อการใช้ภาษาแสดงความละเอียดอ่อนทางเพศ

5. ผลการวิจัย

5.1 ความชัดเจนทางภาษาที่สื่อถึงเพศของกลุ่มผู้ลี้ภัย

การเข้าถึงการวิเคราะห์การใช้ภาษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนทางเพศ คือ ความชัดเจนทางภาษา (sprachliche Sichtbarkeit) ที่แสดงออกโดยตรงผ่านรูปภาษา ซึ่งความชัดเจนทางภาษานี้จะระบุถึงเพศของบุคคลอย่างชัดเจนหรือแสดงถึงความเป็นกลางทางเพศ แม้ว่าในเอกสารรายงานการประชุมสภา ทางผู้อภิปรายสามารถแก้ไขคำหรือข้อความให้ถูกต้องได้ แต่เป็นที่น่าสนใจว่าไม่ปรากฏการใช้รูปแบบการเขียนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลางโดยการใช้เครื่องหมายดอกจัน (Gendersternchen)¹¹ การขีดเส้นใต้ (Gender-Gap) การใช้เครื่องหมายทวิภาค (Gender-Doppelpunkt) ที่สื่อถึงกลุ่มผู้ลี้ภัยแม้แต่จุดเดียว ซึ่งเป็นผลจากการกำหนดรูปแบบการเขียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันของเอกสาร เมื่อเปรียบเทียบกับบันทึกที่กวีตีโอการอภิปรายแล้วพบว่าในส่วนที่มีการแสดงถึงความหลากหลายทางเพศ¹²จะถูกบันทึกในรายงานการประชุมด้วยเครื่องหมายทับและเครื่องหมายยัติภังค์ร่วมกัน (/innen) เท่านั้น จากเอกสารรายงานการประชุมในส่วนของเนื้อหาที่อภิปรายเกี่ยวกับเรื่อง

¹⁰ แม้ว่ารูปแบบทางไวยากรณ์และวากยสัมพันธ์โดยการเรียงประโยคใหม่หรือการใช้โครงสร้างประโยค Passiv จะสามารถช่วยลดความเสี่ยงการแสดงออกทางเพศผ่านรูปภาษาได้อย่างเด็ดขาด แต่เนื่องจากจุดประสงค์ของการศึกษาคือความชัดเจนทางภาษานั้นไปผนวกกับประเด็นทางกระบวนการแสดงออกทางภาษา เช่น ทางด้านไวยากรณ์ ทางด้านหน่วยคำ รวมไปถึงทางด้านการรับรู้จากการแสดงออกผ่านรูปภาษา

¹¹ จากการสำรวจการใช้เครื่องหมายดอกจันเพื่อแสดงถึงความหลากหลายทางเพศนั้น พบว่าการใช้ดังกล่าวปรากฏเฉพาะข้อความที่ผู้อภิปรายอ้างอิงมาจากแหล่งอื่นเท่านั้น จึงไม่นำมาศึกษาในบทความนี้

¹² การแสดงถึงความหลากหลายทางเพศในภาษาพูดนั้น สามารถสังเกตได้จากเสียงระเบิดที่เส้นเสียงหรือเสียงหยุด (Knacklaut) ที่ปรากฏเพิ่มขึ้นมาระหว่างรูปคำที่เป็นเพศชายกับปัจจัยลงท้ายที่แสดงให้เห็นถึงเพศหญิง

ผู้วิจัยพบว่า มีรูปแบบคำที่แสดงถึงเพศของผู้ลี้ภัยทั้งหมด 8 รูปแบบ ได้แก่ รูปคำนามเพศชาย รูปคำนามเพศหญิง รูปคำนามเพศชายหมายรวม รูปคำนามแบบทวิเพศ คำนามรูป Partizipien คำนามจากรูปคำคุณศัพท์ คำนามกับคำขยายบุพบท และคำนามที่ไม่แสดงเพศอย่างชัดเจน จากรูปแบบที่พบสามารถแบ่งเป็นกลุ่มเพื่อแสดงความชัดเจนทางภาษากับเพศได้ 3 ประเภท ได้แก่ การแสดงเพศแบบระบุชัดเจน (sexuspezifische Verwendung) การแสดงเพศแบบหมายรวม (sexusindifferente Verwendung) และการแสดงความเป็นกลางทางเพศ (sexusneutrale Verwendung) ซึ่งในแต่ละประเภทยังมีรูปแบบทางภาษาที่แสดงถึงเพศของผู้ลี้ภัยเฉพาะ กล่าวคือ คำนามเพศชายและคำนามเพศหญิงถือเป็นการแสดงเพศแบบระบุชัดเจน คำนามเพศชายหมายรวมจัดเป็นรูปคำที่ครอบคลุมทั้งเพศชายและเพศหญิงซึ่งถือเป็นการใช้รูปภาษาพื้นฐาน และคำลักษณะทวิเพศหรือคำที่มีเพศชายและเพศหญิงมาเป็นคู่ (Binomiale) คำนามรูป Partizipien คำนามจากรูปคำคุณศัพท์ (nominalisierte Adjektive) คำนามกับคำขยายบุพบทและคำนามที่ไม่แสดงเพศอย่างชัดเจน ทั้งหมดนี้จัดอยู่ในประเภทการแสดงความเป็นกลางทางเพศ

5.1.1 การแสดงเพศแบบระบุชัดเจน

จากข้อมูลพบการระบุเพศสรีระอย่างชัดเจนจากการใช้คำนามเพศชายและคำนามเพศหญิง โดยการแสดงเพศชัดเจนทางเพศที่เห็นได้ชัดมากที่สุดคือจากลักษณะของเพศทางความหมายที่สัมพันธ์กับเพศสรีระโดยตรง เช่น „junge **Männer**, die über Geld verfügen“ (Bundestag 19/5: AfD, 399), „dieser **Frauen** vor Ort zu unterstützen“ (Bundestag 19/79: Bündnis 90/Die Grünen, 9219) หรือ „der **Familienvater** schon längere Zeit schon im Libanon arbeitet“ (Bundestag 19/108: CDU/CSU, 13405) เป็นต้น รูปคำที่เพศทางความหมายสัมพันธ์กับเพศสรีระที่สื่อถึงกลุ่มผู้ลี้ภัยปรากฏเพียงในกลุ่มความหมายเชิงชีววิทยา (เช่น ผู้ชายและผู้หญิง) และกลุ่มความหมายครอบครัว (เช่น พ่อและแม่) เท่านั้น นอกนั้นจัดอยู่ในกลุ่มของสถานะทางการลี้ภัยและการสร้างมุมมองที่มาจากผู้ใช้ภาษา เช่น Antragsteller (ผู้ยื่นคำร้อง (ชาย)), Migrant (ผู้อพยพ (ชาย)), Jesidin (ชาวยาซีดี (หญิง)) เป็นต้น โดยคำนามดังกล่าวที่เป็นคำนามเพศชายและเพศหญิงที่แสดงถึงเพศสรีระโดยตรงนี้ปรากฏอยู่ในรูปเอกพจน์ซึ่งชี้ให้เห็นจากปัจจัยท้ายคำ โดยปัจจัย *-er* และ *-ant* แสดงถึงเพศชาย และปัจจัย *-in* แสดงถึงเพศหญิง แต่รูปคำนามส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 80 ปรากฏอยู่ในรูปพหูพจน์ซึ่งทำให้การแสดงเพศชัดเจนทางเพศแบบระบุชัดเจนนั้นจำเป็นต้องใช้ส่วนขยายคำคุณศัพท์ที่ระบุเพศสรีระอย่างชัดเจน (sexusbezeichnendes Adjektiv) จากคลังข้อมูลพบการปรากฏลักษณะนี้เพียงจุดเดียว คือ „jugendliche **männliche Migranten**“ (Bundestag 19/136: AfD, 16945) โดยระบุว่าเพศของผู้อพยพทั้งหมดนั้นเป็นเพศชายเท่านั้น นอกจากนี้การใช้รูปคำนามเพศหญิงพหูพจน์แบบเดียวปรากฏเพียงในบริบทที่ระบุถึงเพศชัดเจนทางเพศหญิงอย่างตรงไปตรงมา อย่างเช่นกรณีที่พรรค Bündnis 90/Die Grünen ได้ยกประเด็นเรื่องการให้รัฐบาลสนับสนุนจัดรับฟังและให้คำแนะนำต่างๆ แก่ผู้อพยพหญิง (Migrantinnen) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) Wenn Sie hier in Deutschland was für die Frauen tun wollen: Unterstützen und fördern Sie Beratungsstellen für **Migrantinnen**! [...] Auch die **Migrantinnen**, die als Kinder im Ausland geheiratet haben, brauchen keine Erfassung in Strafverfolgungsstatistiken. (Bundestag 19/206: Bündnis 90/Die Grünen, 25981)

เป็นที่น่าสังเกตว่าการระบุถึงความชัดเจนของเพศหญิงนั้นจะเป็นบริบทที่จำเพาะมากกว่า กล่าวคือ เป็นประเด็นที่ต้องการสื่อถึงแค่กลุ่มผู้หญิงเท่านั้น ในขณะที่บริบททั่วไปจะแสดงความชัดเจนลักษณะแบบหายรวมหรือแบบความเป็นกลางทางเพศ ในส่วนของการแสดงความชัดเจนของเพศชายนั้นจำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์จากบริบทรอบข้างมากกว่าความชัดเจนของเพศหญิง โดยเฉพาะเมื่อรูปคำนามเพศชายอยู่ในรูปพหูพจน์

การใช้รูปคำนามบางประเภทแสดงให้เห็นถึงกลุ่มผู้ลี้ภัยในความหมายเชิงลบ กล่าวคือ รูปคำแสดงค่าความหมายเชิงลบ เช่น *Gefährder* (บุคคลอันตราย), *Terroristen* (ผู้ก่อการร้าย), *Intensivstrafäter* (อาชญากรร้ายแรง) เป็นต้น โดยคำในกลุ่มนี้ปรากฏเพียงแค่รูปคำนามเพศชายพหูพจน์และไม่พบการสร้างคำที่เป็นเพศหญิงควบคู่กัน การสร้างมโนทัศน์ของพรรคการเมืองผ่านวงศัพท์ที่เกี่ยวกับอาชญากรรมนั้นถือเป็นการสร้างภาพลักษณ์อันโดดเด่นจากประสบการณ์ทางโลกของผู้ใช้ภาษาผ่านเพศสรีระที่ว่าเพศชายมีความแข็งแกร่งมากกว่าเพศหญิง (Wehling, 2016a, pp. 57-60) ลักษณะนี้ถือเป็นกลวิธีทางภาษาที่กระตุ้นให้ผู้อ่านหรือประชาชนเกิดความหวาดกลัวผ่านการนำเสนอทางเพศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (2) Islamistische **Gefährder**, also Personen, denen unsere Sicherheitsbehörden zuschreiben, dass sie im Inland Terroranschläge verüben werden, bekämpfen Sie ebenso unzureichend. (Bundestag 19/24: AfD, 2158)
- (3) Sie lässt unberechtigte Personen unerkannter Identität rein – **Vergewaltiger, Mörder, Terroristen** inklusive –, und wir sollen uns verantwortlich fühlen. (Bundestag 19/40: AfD, 4009)
- (4) Das belegen die Zahlen: 600 Straftaten im Jahr 2018, 700 **Gefährder**, 500 sogenannte relevante Personen in Deutschland. (Bundestag 19/146: CDU/CSU, 18220)

กรณีเช่นนี้มองได้ว่ารูปภาษาลักษณะดังกล่าวไม่ถือเป็นรูปคำนามเพศชายหายรวม แต่เป็นการใช้ภาษาที่แสดงเพศสรีระแบบจำเพาะ (sexusspezifische Wortverwendung im Maskulinum) การใช้ภาษาสะท้อนความเป็นจริงของสังคมที่ว่าบุคคลเพศชายมักเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือกระบวนการทางอาชญากรรม ฉะนั้นผู้ชายจึงมักถูกนำเสนอและเป็นเครื่องหมายของอาชญากรรม

5.1.2 การแสดงเพศแบบหายรวม

นอกจากการระบุเพศอย่างชัดเจน การแสดงเพศแบบหายรวมถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งวิธีการนำเสนอความรู้ทางเพศ แม้ว่าการใช้รูปภาษานี้จะถือได้ว่าเป็นรูปภาษาพื้นฐานที่แสดงถึงบุคคลในภาษาเยอรมัน แต่เป็นปัญหาในด้านการสื่อสารและการรับรู้ เนื่องจากการใช้รูปคำนามเพศชายหายรวมก่อให้เกิดความกำกวมได้ว่าเป็นการสื่อความถึงบุคคลทั้งสองเพศหรือเพียงแค่บุคคลเพศชายเพศเดียว เช่น การร่วมกันหาทางออกเพื่อจะเนรเทศผู้ที่ยื่นขอที่พักพิง „**Asylbewerber** aus sicheren Herkunftsländern ausweisen zu können“ (Bundestag 19/58: CDU/CSU, 6351) หรือกรณีที่พรรค AfD ดูแคลนผู้อพยพชาวแอฟริกันว่าเป็นกลุ่มแรงงานคุณภาพต่ำ เช่น „minderqualifizierte **Bewerber** ohne Sprachkenntnisse“ (Bundestag 19/3: AfD, 173) หรือการที่จะจำกัดผู้ที่ยื่นเรื่องขอที่พักพิง „bei rund 6 000 **Antragstellern** [...] das Asylrecht einschränken“ (Bundestag 19/17: Bündnis 90/Die Grünen, 1474) ในกรณีเช่นนี้รูปคำที่แสดงถึงบุคคลเป็นเพียงรูปคำนามเพศชายพหูพจน์ แต่หายรวมถึงทั้งเพศชายและเพศหญิง ทำให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนทางความหมาย ซึ่งจากรูปคำนั้นทำให้เพศหญิงถูกกีดกันเนื่องจากว่าเกิดการหายรวมถึงเพศหญิงด้วยหรือไม่ (Diewald & Nübling, 2022, p. 10)

- (5) In den letzten Monaten erhielten nun unter anderem diese anerkannten syrischen und irakischen **Flüchtlinge** Post vom Bundesamt, in der sie zu einem freiwilligen Gespräch eingeladen wurden.
(Bundestag 19/52: Bündnis 90/Die Grünen, 5516)

จากตัวอย่างคำว่า Flüchtlinge (ผู้ลี้ภัย) เป็นรูปคำนามที่แสดงเพียงแค่เพศไวยากรณ์เพศชายเท่านั้น โดยปัจจัยท้ายคำ -ling เป็นตัวกำหนดเพศทางไวยากรณ์ ซึ่งทำให้ภาพในหัวของคนเยอรมันที่เกิดขึ้นมักเป็นภาพของบุคคลเพศชาย (Wehling, 2016b) ในกรณีนี้คำว่า Flüchtlinge ที่อยู่ในรูปพหูพจน์ไม่ได้จัดอยู่ในประเภทการแสดงเพศแบบระบุชัดเจน แต่เป็นประเภทการแสดงเพศแบบหมายรวม เนื่องจากในคลังข้อมูลพบเพียงว่า การใช้รูปคำดังกล่าวปรากฏในลักษณะหมายรวมทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนรูปคำนามเอกพจน์ยังคงถือเป็นการแสดงเพศแบบระบุชัดเจน

5.1.3 การแสดงความเป็นกลางทางเพศ

จากคลังข้อมูลทีวีเคาระห์พบว่า การทำให้เป็นกลางทางเพศปรากฏจำนวน 4 รูปแบบ คือการใช้รูปทวิเพศ (Binomiale) รูปการกลายเป็นคำนาม (Nominalisierung) ทั้งจาก Partizipien และจากคำคุณศัพท์ รูปคำนามกับคำขยายบุพบท และรูปคำนามที่ไม่แสดงเพศอย่างชัดเจน

การใช้รูปทวิเพศหรือทั้งรูปเพศชายและเพศหญิงพร้อมกันทำให้เห็นว่ารูปคำลักษณะนี้ไม่ใช่การระบุถึงเพศใดเพศหนึ่งอย่างชัดเจน แต่มีความพยายามแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทั้งสองเพศอย่างเท่าเทียมกัน เช่น พลเมืองชาวซีเรีย „syrische **Staatsbürgerinnen und Staatsbürger**“ (Bundestag 19/52: Bündnis 90/Die Grünen, 5517), ผู้อพยพ „**Migrantinnen und Migranten**“ (Bundestag 19/68: Bündnis 90/Die Grünen, 7743) รูปภาษาดังกล่าวนี้อาจถือว่าเป็นหนึ่งในรูปแบบทางภาษาที่เป็นพื้นฐานของการสร้างความเท่าเทียมทางเพศ (Samel, 2000, p. 71) นอกเหนือจากประเด็นการสื่อถึงกลุ่มผู้ลี้ภัย จากเอกสารรายงานการประชุมยังพบการใช้รูปทวิเพศที่แสดงถึงกลวิธีทางภาษา (Sprachhandlung) ในรูปแบบต่างๆ เช่น การทักทาย การเอ่ยโจมตีพรรคตรงข้าม การขอความเห็นชอบจากสมาชิก และการปิดจบการอภิปรายมักจะมีการใช้คำนามแสดงถึงบุคคลเป็นรูปแบบทวิเพศอยู่เสมอ เช่น Liebe Kolleginnen und Kollegen (สวัสดิ์ เพื่อนสมาชิกสภาฯทั้งหลาย) เป็นต้น

รูปคำนามลักษณะ Partizipien ที่สามารถเป็นได้ทั้งรูป Partizip Präsens เช่น Schutzsuchende (ผู้ที่กำลังหาความปลอดภัย), Asylsuchende (ผู้ที่กำลังหาที่พักพิง) และรูป Partizip Perfekt เช่น Geflüchtete (ผู้ลี้ภัย), Geduldete (ผู้ที่ปฏิเสธการเนรเทศ) เป็นต้น รวมถึงรูปคำนามที่มาจากคำคุณศัพท์ เช่น Geringqualifizierte (แรงงานคุณภาพต่ำ), Schutzbedürftige (ผู้ที่ต้องการการปกป้อง) ลักษณะของรูปคำเหล่านี้มักปรากฏอยู่ในรูปพหูพจน์ และการอยู่ในรูปพหูพจน์นี้ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงการระบุเพศอย่างชัดเจนจากรูปคำเอกพจน์ที่สามารถสังเกตได้จากคำนำหน้านาม การผันรูปคำนามเมื่อเป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือแม้กระทั่งการขยายข้อมูลเพิ่มเติมด้วยคำคุณศัพท์ ในขณะที่รูปคำเหล่านี้หลีกเลี่ยงการระบุเพศของบุคคลก็ทำให้เกิดการสร้างความเป็นกลางทางเพศขึ้นพร้อมกัน ซึ่งความเป็นกลางทางเพศนี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะระหว่างเพศชายกับเพศหญิง แต่อาจรวมถึงกลุ่มบุคคลเพศทางเลือกอื่นๆ ในสังคม การใช้รูปการกลายเป็นคำนามลักษณะนี้ (Nominalisierung) ถือเป็นกลวิธีทางภาษาเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้รูปเพศชายหมายรวมและถูกใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้น

- (6) Bis dahin kann ich für meine Fraktion nur sagen: Wir hören mit Blick auf die Lebensrealitäten der syrischen **Geflüchteten** hier in Deutschland genau hin. Es ist doch so: Kinder wurden hier geboren und eingeschult, Deutschkurse wurden besucht, Arbeit wurde aufgenommen, und Freundschaften wurden geschlossen. (Bundestag 19/3: Bündnis 90/Die Grünen, 187)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ารูป Partizip Perfekt ที่แสดงถึงกลุ่มผู้ลี้ภัยนั้นเดิมทีมาจากคำกริยาบงบอกการเคลื่อนที่ flüchten และถูกใช้ทดแทนคำว่า Flüchtling (ผู้ลี้ภัย) เนื่องจากเหตุผลด้านเพศทางไวยากรณ์ที่แสดงถึงเพศชาย รวมถึงด้านคุณค่าทางความหมาย (semantischer Wert) ที่ในปัจจุบันการใช้คำดังกล่าวมักใช้เพื่อตีตรากลุ่มบุคคลในความหมายเชิงลบ ปัจจัยที่แสดงถึงความหมายเชิงลบในปัจจุบันนั้นเกิดจากปัจจัยท้ายคำ -ling มักพบในคำที่มีความหมายเชิงลบ จึงส่งผลต่อกระบวนการคิดของผู้ใช้ภาษา รวมถึงมุมมองทางด้านการถูกกระทำและการดูหมิ่นดูแคลน (Eisenberg, 2015; Rummel, 2017, pp. 159-161) คำดังกล่าวจึงมักถูกแทนด้วยรูป Partizip Perfekt เพื่อเป็นการลดทอนคุณสมบัติที่ไม่พึงประสงค์ของคำว่า Flüchtling

นอกจากนี้คำนามที่ไม่บ่งบอกถึงเพศสรีระ (sexustransparente Formen) อย่างเช่น Menschen, Personen (คน/มนุษย์, บุคคล) ที่ว่าคำนามเอกพจน์ไม่ได้ถูกกำหนดเพศทางไวยากรณ์จากเพศสรีระหรือเพศทางความหมาย แต่เป็นการกำหนดแบบไม่มีกฎเกณฑ์ คำนามกลุ่มนี้โดยเฉพาะคำนามรูปพหูพจน์ถือเป็นกระบวนการลดการเจาะจงเพศสรีระและเพื่อให้เกิดการใช้ภาษาที่ถูกต้องทางการเมือง (politische Korrektheit) ในขณะเดียวกันการใช้คำนามลักษณะนี้ปรากฏ 2 ลักษณะคือ คำนามพร้อมกับส่วนขยายบุพบท เช่น „und **Menschen mit Migrationshintergrund**“ (Bundestag 19/146: CDU/CSU, 18233) และการใช้เพื่อไม่ระบุบุคคลอย่างชัดเจนหรือเพื่อให้เกิดความหลากหลายของคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (7) Meine Damen und Herren, Menschenrechte und die Versorgung von **Menschen**, die auf der Flucht sind, [...], schafft Frieden. Ich habe es vorhin gesagt: Wir sind hier als Vertreter des deutschen Volkes. (Bundestag 19/68: CDU/CSU, 7746)
- (8) Die Rückkehr vieler **Geflüchteter** zeigt, dass **Syrer** wieder Vertrauen in die Zukunft ihres Landes gewinnen. Wir wollen ja kein Abkommen um jeden Preis. Wir wollen auch keine sofortige Rückkehr der **Menschen**. (Bundestag 19/3: AfD, 181)

การใช้คำว่า Menschen (คน) จากทั้งสองตัวอย่างแม้ว่าจะมีหน้าที่การใช้แตกต่างกัน แต่ก็แสดงถึงการปกปิดเพศสรีระในลักษณะเดียวกัน โดยตัวอย่างที่ 7 อาจมองว่าเป็นการใช้ในกรณีคำนามพร้อมกับคำขยายบุพบทคือ Menschen auf der Flucht (คนที่กำลังลี้ภัย) ซึ่งเกิดจากการใช้รูปคุณานุประโยค ส่วนตัวอย่างที่ 8 จะเห็นถึงความต่อเนื่องกันทางข้อความที่ว่า คำนามที่แสดงถึงบุคคลทั้ง 3 คำนาม ได้แก่ Geflüchtete (ผู้ลี้ภัย), Syrer (ชาวซีเรีย), Menschen (คน) คือกลุ่มบุคคลเดียวกัน โดยผู้อภิปรายข้อความดังกล่าวนี้เลือกใช้คำพ้องในลักษณะคำแม่กลุ่ม (Hyperonym) แทนเพื่อให้เกิดความหลากหลายของการใช้คำ ซึ่งจุดนี้ยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าผู้อภิปรายต้องการลดการเจาะจงทางเพศสรีระและสนับสนุนให้เกิดความเป็นกลางทางเพศ

ในด้านของความสอดคล้องทางเพศภายในประโยคจากโครงสร้าง als พบว่ายังไม่ปรากฏการใช้คำนามในส่วนขยายที่ไม่สอดคล้องกับประธานของประโยคแต่อย่างใด โดยในส่วนที่เป็นส่วนขยายนั้นมีเพียงการใช้รูปคำนามเพศชายหายรวม รูป Partizipien และรูปคำนามเพศชายเท่านั้น

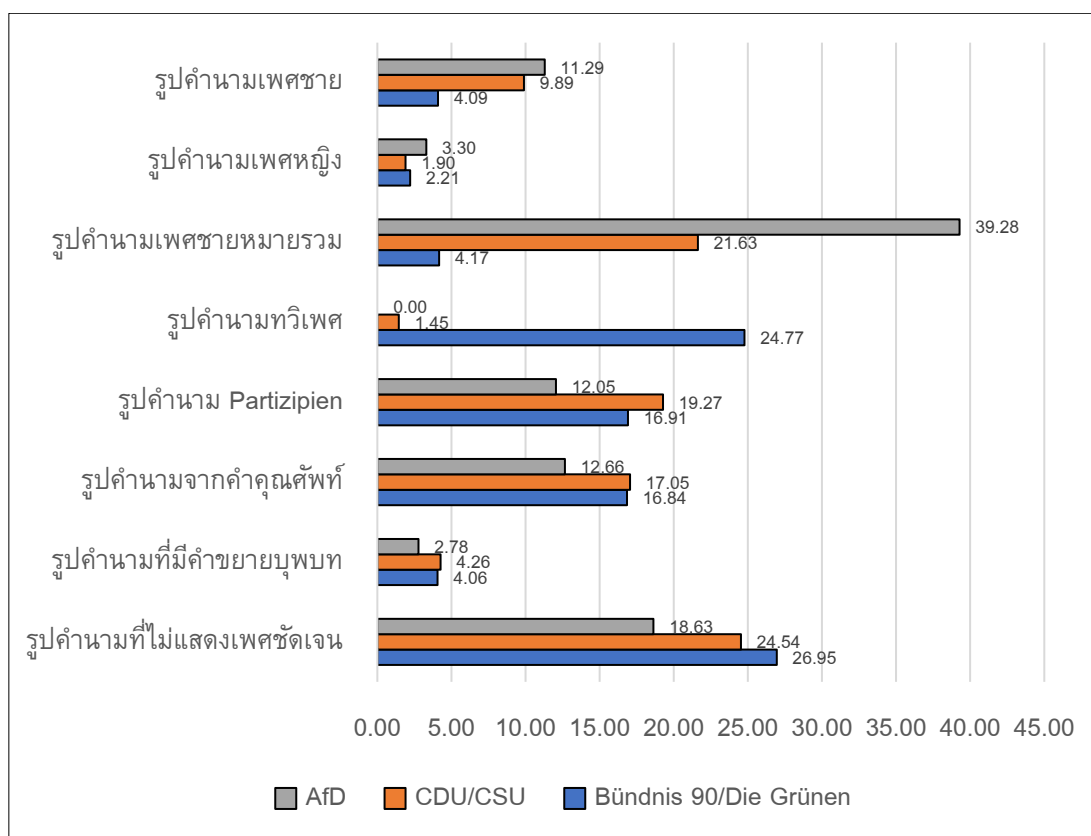
- (9) Viele Bürger sind davon ausgegangen, dass die finanzielle Verpflichtungserklärung dann endet, wenn die Syrerinnen und Syrer als **Flüchtlinge** anerkannt sind. (Bundestag 19/83: Bündnis 90/Die Grünen, 9799)

ดังตัวอย่างข้างต้น ที่แม้ว่าในบริบทกล่าวถึงทั้งกลุ่มผู้ชายและผู้หญิงชาวซีเรียอย่างชัดเจน แต่ทว่ากรขยายตัวบุคคลในกรณีนี้ยังคงใช้คำว่า Flüchtlinge (ผู้ลี้ภัย) ที่ยังคงเสนอเพียงภาพของกลุ่มผู้ลี้ภัยชายเป็นหลัก แม้ว่าอาจเล็งความหมายแฝงเชิงลบด้วยคำว่า Geflüchtete (ผู้ลี้ภัย) ก็ตาม

5.2 การสะท้อนความเป็นจริงเกี่ยวกับความละเอียดอ่อนทางเพศ

ผ่านภาษาของพรรคการเมืองเยอรมัน

รูปแบบทางภาษาที่แสดงถึงมุมมองความแตกต่างทางด้านเพศนั้นสามารถสะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษามีทัศนคติต่อเรื่องดังกล่าวอย่างไร เพื่อให้เห็นแนวโน้มการตระหนักถึงเรื่องเพศและเพื่อให้เกิดการชี้วัดได้จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นตัวชี้วัด เนื่องจากความถี่จะบ่งบอกถึงการฝังลึกของความรู้ (Verfestigung des Wissens) ซึ่งนั่นหมายความว่า ถ้าพบความถี่ของประเภทใดมากก็จะมีแนวโน้มการตระหนักด้านความละเอียดอ่อนทางเพศมาก ทั้งนี้การจำแนกประเภทรูปภาษาโดยเฉพาะคำนามเพศชายหมายถึงรวมและคำนามเพศชายขึ้นอยู่กับ การตีความจากบริบทของผู้วิจัย



ภาพที่ 1. จำนวนคำของรูปคำต่างๆ ที่ปรากฏโดยจำแนกตามพรรคการเมือง (มีหน่วยเป็นเปอร์เซ็นต์)

5.2.1 พรรค Bündnis 90/Die Grünen

พรรค Bündnis 90/Die Grünen เป็นพรรคที่ให้ความสำคัญกับด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความยุติธรรมทางสังคม นั้นหมายถึงการไม่แบ่งแยกทางเพศ ศาสนา เชื้อชาติ และวัฒนธรรม จากภาพที่ 1 เมื่อสังเกตจำนวนความถี่ที่ปรากฏในแต่ละรูปแบบทางภาษา ทำให้เห็นว่ารูปแบบที่มีการใช้มากที่สุดไล่เรียงกันเป็นรูปคำที่ไม่แสดงเพศอย่างระบุเจาะจง (ร้อยละ 26.95) และรูปคำนามทวิเพศ (ร้อยละ 24.77) ตามมาด้วยรูปการกลายเป็นคำนามอย่างรูป Partizipien และรูปคำนามจากคำคุณศัพท์ ซึ่งจากประเด็นทางด้านภาษาทำให้เห็นว่าพรรคมีแนวโน้มและจุดยืนในประเด็นการแสดงความเท่าเทียมทางเพศค่อนข้างชัดเจนและเด่นชัด

การใช้รูปคำนามทวิเพศของพรรค Bündnis 90/Die Grünen นั้นถือเป็นการใช้แบบมาตรฐานทางภาษากล่าวคือ มักเอ่ยถึงรูปคำนามเพศหญิงก่อนและตามด้วยรูปคำนามเพศชาย การเรียงลำดับเช่นนี้เป็นรูปแบบการใช้ภาษาที่เป็นไปตามขนบธรรมเนียม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(10) **Arbeitsmigrantinnen und -migranten** sind nach einer Studie des Deutschen Instituts für Menschenrechte vielfach Menschenrechtsverletzungen ausgesetzt, auch hier bei uns in Deutschland. (Bundestag 19/176: Bündnis 90/Die Grünen, 22089)

นอกจากนี้รูปคำนามที่ไม่ระบุเพศสรีระอย่างชัดเจน เช่น Menschen, Personen (คน/ มนุษย์, บุคคล) มักเป็นการกล่าวถึงกลุ่มบุคคลโดยรวม ไม่เฉพาะเจาะจง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(11) Es gilt, den Perspektiven und Erfahrungen der **Menschen afrikanischer Abstammung**, die seit Jahrhunderten zu Deutschland gehören, mehr Beachtung zu schenken und die UN-Dekade für **Menschen afrikanischer Herkunft** ambitionierter umzusetzen. (Bundestag 19/138: Bündnis 90/Die Grünen, 17314)

รวมไปถึงรูป Nominalisierung ทั้งจากคำกริยาและคำคุณศัพท์ เช่น „und die **Zuwandernden selbst**“ (Bundestag 19/3: Bündnis 90/Die Grünen, 177) ก็ถือเป็นสัดส่วนที่สำคัญต่อการตระหนักถึงความเป็นกลางทางเพศ

ในขณะที่การใช้คำนามเพศชายหมายรวมปรากฏค่อนข้างน้อยซึ่งอาจเป็นเพราะกลวิธีการเชื่อมโยงข้อความของผู้อภิปรายก่อนหน้านี้ที่ได้อ้างไว้ (ตัวอย่างที่ 12) และเป็นเหตุผลทางด้านการตีตราลักษณะของบุคคลจากเพศสรีระ (ตัวอย่างที่ 13)

(12) Wenn wir aber schon bei diesem Argument sind: Wieso die FDP bei rund 6 000 **Antragstellern** im Jahr 2017 [...] das Asylrecht bzw. den Rechtsschutz einschränken will, erschließt sich mir nicht, [...]. (Bundestag 19/17: Bündnis 90/Die Grünen, 1474)

(13) Der Kollege Konstantin Kuhle hat vorhin in der Debatte zu den **Gefährdern** noch zu Recht herausgearbeitet [...], dass wir nicht für alles Mögliche neue Regelungen brauchen. (Bundestag 19/17: Bündnis 90/Die Grünen, 1474)

อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าประหลาดใจว่ามีการใช้คำนามที่แสดงถึงผู้ลี้ภัยในรูปคำเพศหญิงหมายรวม (Generisches Femininum) จำนวนหนึ่งแห่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (14)Es geht nämlich nicht, [...], nur um **Asylbewerberinnen, Asylsuchende**, die im Verfahren sind, und es geht auch nicht nur um Geduldete, die ausreisepflichtig sind. (Bundestag 19/86: Bündnis 90/Die Grünen, 10117)

โดยในบริบทดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงกลุ่มผู้ลี้ภัยหญิงแต่อย่างใด แต่เป็นการพูดถึงกฎหมายด้านศักยภาพแห่งความเป็นผู้ยื่นขอที่พักพิง (Asylbewerberleistungsgesetz) ของทั้งผู้ลี้ภัยชายและหญิง การใช้รูปคำนามเพศหญิงโดยรวมนี้ทำให้เห็นว่าทางพรรคเริ่มให้ความสำคัญกับเพศหญิงมากขึ้นและหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่สื่อถึงเพศชายเพียงอย่างเดียว ทว่าการประสมคำในลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลยังคงใช้รูปคำนามเพศชายโดยรวมไว้ตามหลักการประสมคำดั้งเดิมและการบัญญัติศัพท์ดังกล่าวยังไม่เคยปรากฏรูปคำนามเพศหญิงประกอบการประสมคำในภาษาเยอรมันด้วยเช่นกัน และจากตัวอย่างที่ 14 จะเห็นได้ว่าการใช้รูป Partizip Präsens ในคำว่า Asylsuchende อีกคำหนึ่ง ซึ่งจุดนี้สามารถอธิบายได้ว่าพรรคเลือกใช้คำที่นำเสนอมุมมองที่หลากหลายทั้งมุมมองที่สื่อว่ากำลังสมัครเพื่อขอที่พักพิงและกำลังหาที่พักพิง โดยทั้งสองคำให้ความหมายเดียวกัน

5.2.2 พรรค CDU/CSU

พรรค CDU/CSU เป็นพรรคอนุรักษ์นิยมและมีบทบาทยาวนานในการเมืองเยอรมัน มีจุดยืนในเรื่องของการดูแลรักษาศาสนาคริสต์และช่วยเหลือปัญหาต่างๆ ทางด้านครอบครัวและสังคม การใช้ภาษาแสดงความละเอียดอ่อนทางเพศของพรรคจึงยังมีความเป็นอนุรักษนิยม กล่าวคือ ใช้รูปภาษาที่เป็นมาตรฐานตามหลักภาษาเยอรมันคือมีการใช้รูปคำนามเพศชายโดยรวมแทนทั้งเพศชายและเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 21.63 และการใช้รูปในกลุ่มแสดงความเห็นกลางทางเพศโดยเฉพาะรูปคำที่ไม่แบ่งเพศสรีระอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 24.54 และถ้าเปรียบเทียบกับระหว่างรูปคำนามเพศชายโดยรวมกับรูปการกลายเป็นคำนามนั้นจะเห็นได้ว่ามีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ในขณะที่รูปแบบที่ชี้ให้เห็นถึงความละเอียดอ่อนทางเพศอย่างรูปทวีเพศกลับปรากฏค่อนข้างน้อยเพียงร้อยละ 1.45 ซึ่งจากลักษณะนี้สอดคล้องกับนโยบายหาเสียงของทางพรรคที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความเท่าเทียมของมนุษย์และความเท่าเทียมทางด้านโอกาส แต่ไม่ปรากฏการใช้รูปแบบที่แสดงถึงความละเอียดอ่อนทางเพศที่ใช้สัญลักษณ์รวมถึงในรูปของทวีเพศ (CDU/CSU, 2017) ฉะนั้น กล่าวได้ว่าพรรคมีแนวโน้มที่ยังคงรักษาความเป็นอนุรักษนิยมเช่นเดิม แต่พยายามสร้างความเท่าเทียมทางเพศผ่านรูปแบบภาษาที่ยังคงมีอยู่ แต่ไม่เป็นที่ประจักษ์ ดังตัวอย่างการใช้ภาษาที่แสดงถึงการใช้คำนามเพศชายโดยรวม (ตัวอย่างที่ 15) และการใช้คำนามแบบ Partizipien (ตัวอย่างที่ 16)

- (15)Von der Verpflichtung zur Rücknahme und Rückkehr habe ich bereits gesprochen. Nun geht es um Rechte von **Migranten**. Es wurde zu Recht erwähnt: **Migranten** sind Menschen, und ihnen stehen Menschenrechte zu. Und diesen Menschenrechten sind wir als Bundesrepublik Deutschland ohnehin verpflichtet. (Bundestag 19/86: CDU/CSU, 7750)

- (16)Liebe Kolleginnen und Kollegen, die Anerkennungsquoten **Schutzsuchender** aus den Maghreb-Staaten sprechen in der Tat eine klare Sprache. (Bundestag 19/58: CDU/CSU, 6345)

การหลีกเลี่ยงการใช้รูปคำนามเพศชายหายรวมนั้นสามารถทำได้ผ่านรูปภาษาอื่น เช่น ผ่านรูป Partizipien ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว และให้ความหมายที่ใกล้เคียงกัน เพียงแต่เป็นการปรับมุมมองการสื่อสารทางภาษาเท่านั้น เช่น Asylsuchende (ผู้ที่กำลังหาที่พักพิง) หรือ Schutzsuchende (ผู้ที่กำลังหาความปลอดภัย) แทนคำว่า Asylbewerber (ผู้ยื่นขอที่พักพิง) เป็นต้น แต่ทางพรรคยังคงเลือกใช้คำว่า Asylbewerber โดยจากคลังข้อมูลของพรรคชี้ให้เห็นว่าคำดังกล่าวปรากฏจำนวน 64 ครั้ง ในขณะที่คำว่า Asylsuchende ปรากฏจำนวน 12 ครั้ง และ Schutzsuchende ปรากฏจำนวน 8 ครั้งเท่านั้น

(17)Ordentliche und rechtsstaatlich saubere Asylverfahren haben nicht nur die Bürgerinnen und Bürger in unserem Land verdient, sondern auch die **Asylbewerber** selber. (Bundestag 19/52: CDU/CSU, 5518)

จากตัวอย่างที่ 17 เป็นที่น่าสังเกตว่าทางพรรค CDU/CSU น่าจะต้องการนำเสนอกลุ่มผู้ลี้ภัยเป็นเพศชายมากกว่า เพราะในหลายๆ ข้อความที่ปรากฏมักจะพบคำลักษณะทวีเพศที่น่าเสนอในมุมมองของชาวเยอรมันกับคำที่ใช้รูปเพศชายหายรวมในมุมมองของคนอื่น (wir-sie-Dichotomie) อย่างไรก็ตามรูปทวีเพศที่สื่อถึงกลุ่มผู้ลี้ภัยมีปรากฏเช่นกัน แต่เป็นสัดส่วนที่น้อยมาก เพียงร้อยละ 1.45

(18)Menschenrechte und die Versorgung von **Menschen**, die auf der Flucht sind, von **Migrantinnen und Migranten**, schafft Frieden. Ich habe es vorhin gesagt: Wir sind hier als Vertreter des deutschen Volkes. (Bundestag 19/68: CDU/CSU, 7746)

การใช้รูปดังกล่าวนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับพรรค Bündnis 90/Die Grünen จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างทางสัดส่วนอย่างชัดเจน

5.2.3 พรรค AfD

ในด้านของพรรค AfD ซึ่งเป็นพรรคการเมืองขวาจัดแนวชาตินิยม อุดมการณ์ต่างๆ และการยึดติดกับจารีตดั้งเดิมมักสะท้อนผ่านภาษา โดยเฉพาะความชัดเจนทางเพศ จะเห็นได้ว่าการใช้รูปคำนามเพศชายหายรวมแบบโดดเด่นเมื่อเปรียบเทียบกับพรรคการเมืองอื่น คิดเป็นร้อยละ 25.86 ตามมาด้วยการใช้รูปที่ไม่แสดงเพศแบบระบุชัดเจนและการใช้รูป Partizipien และรูปคำนามจากคำคุณศัพท์ แม้ว่าจะมีลำดับการใช้รูปภาษาที่เหมือนกับพรรค CDU/CSU แต่พรรค AfD แสดงแนวโน้มการใช้ภาษาตามหลักการและตามมาตรฐานที่ผู้ใช้ภาษาในสังคมนิยมใช้จากผลลัพธ์ที่วิเคราะห์ได้สัมพันธ์กับการเรียกร้องของพรรคที่ให้คงใช้รูปคำนามเพศชายหายรวมแทนการใช้ภาษาแสดงความหลากหลายทางเพศในเอกสารทางราชการ เนื่องจากทางพรรคมองว่าการใช้รูปภาษาดังกล่าวไม่ได้เป็นสัญลักษณ์ของการกดขี่ทางเพศแต่อย่างใด (Bundestag, 2022)

อีกทั้งรูปคำที่สัมพันธ์กับเพศทางไวยากรณ์เพศชายอย่าง Flüchtling (ผู้ลี้ภัย) และรูปคำนามเพศชายหายรวมก็มีสัดส่วนของจำนวนการใช้มากกว่าพรรคการเมืองอื่น ดังตัวอย่างเช่น

(19)Nur werden Sie damit illegale **Einwanderer** aus dem Kulturkreis, um den es hier geht, die bereits hier sind, nicht schneller los. (Bundestag 19/17: AfD, 1472)

(20)Nahezu alle **Terrorverdächtigen** sind als **Flüchtlinge** in unser Land eingereist. (Bundestag 19/78: AfD, 9134)

ภาพของกลุ่มผู้ลี้ภัยที่พรรค AfD พยายามสร้างและต้องการทำให้เป็นพื้นฐานของสังคมจึงปรากฏผ่านรูปคำนามเพศชายหายรวม โดยรูปคำดังกล่าวช่วยให้สถานะความเป็นอาชญากรของกลุ่มลี้ภัยยึดกับความเป็นชายมากขึ้น กลุ่มคำที่แสดงถึงอาชญากรรมที่พบได้บ่อยจากคลังข้อมูล เช่น Gefährder (บุคคลอันตราย), Straftäter (อาชญากร) เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(21)Die SPD will Familiennachzug für **Gefährder**. Statt Ausweisung also jetzt **Papa Gefährder**, **Mama Gefährder** und die **Gefährderbambini**. (Bundestag 19/33: AfD, 3085)

จากตัวอย่างที่ 21 บริบทนี้ต้องการสื่อว่า การพาครอบครัวที่เป็นบุคคลอันตรายเข้ามายังประเทศเยอรมนีทั้งพ่อ แม่ และลูกถือเป็นบุคคลอันตรายทั้งสิ้น โดยคำว่า Mama Gefährder แสดงให้เห็นว่า การใช้คำนามเพศชายไม่สอดคล้องกับเพศสรีระหญิง โดยปกติแล้วความสอดคล้องทางไวยากรณ์เป็นเรื่องสำคัญ กล่าวคือ คำว่า Gefährder (บุคคลอันตราย) ที่ทำหน้าที่เป็นคำนามเพศชายจำเป็นต้องสอดคล้องกับคำว่า Mama (แม่) ที่เป็นคำนามเพศหญิงและมีเพศทางความหมายเป็นเพศหญิง

6. บทสรุป

การเลือกใช้คำในแต่ละภาษานั้นย่อมส่งผลและมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้ใช้ภาษานั้นๆ เฉก เช่นเดียวกับการใช้คำเพื่อแสดงถึงบุคคลอื่นๆ โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เรื่องความละเอียดอ่อนทางเพศเป็นสิ่งที่ถูกยกมาพูดถึงมากขึ้นทั้งในสังคมไทยและสังคมเยอรมัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านความชัดเจนทางภาษาที่แสดงถึงกลุ่มลี้ภัยนั้น พบว่ามีรูปแบบทางภาษาที่แสดงถึงเพศของกลุ่มผู้ลี้ภัยจำนวน 8 รูปแบบ แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ การแสดงเพศแบบระบุชัดเจนผ่านรูปคำนามเพศชายและรูปคำนามเพศหญิง การแสดงเพศแบบหายรวมผ่านรูปคำนามเพศชายหายรวม (Generisches Maskulinum) และการแสดงความเป็นกลางทางเพศผ่านรูปคำลักษณะทวีเพศ (Binomiale) รูปคำที่เป็น Partizipien รูปคำที่แปลงเป็นคำคุณศัพท์ รูปคำที่มีส่วนขยายเพิ่มเติม และรูปคำที่ไม่แสดงถึงเพศสรีระ โดยไม่พบรูปคำทางเลือกที่ใช้สัญลักษณ์กำกับเพื่อป้องกันถึงความเป็นกลางทางเพศซึ่งเป็นเหตุผลด้านการกำหนดรูปแบบการเขียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันของเอกสาร จากรูปแบบทางภาษาดังกล่าวพบว่าในประเภทการแสดงเพศแบบระบุชัดเจน นอกจากคำนามที่ชี้เพศทางความหมายเป็นหลัก เช่น Männer (ผู้ชาย), Frauen (ผู้หญิง) แล้ว ยังมีการใช้คำนามที่สื่อถึงเพศผ่านตัวบัพจยท้ายคำซึ่งลักษณะนี้ถือเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดจากคลังข้อมูล โดยเฉพาะการใช้รูปคำนามที่อยู่ในกลุ่มอาชญากรถือได้ว่าเป็นการใช้ภาษาเพื่อระบุถึงเพศชาย ส่วนการแสดงเพศแบบหายรวม พบว่ารูปคำที่แสดงเพียงแต่เพศทางไวยากรณ์เพศชายอย่างคำว่า Flüchtlinge (ผู้ลี้ภัย) เมื่ออยู่ในรูปพหูพจน์ใช้บัพจยถึงทั้งสองเพศ และเพื่อแสดงความเท่าเทียมทางเพศ ในภาษาเยอรมันสามารถใช้รูปคำเพื่อสื่อถึงบุคคลได้หลากหลายรูปแบบ การสะท้อนความเป็นจริงผ่านภาษาสามารถหาแนวโน้มได้จากการใช้ภาษาที่เกิดขึ้นๆ จนรูปภาษาดังกล่าวได้กลายเป็นข้อมูลที่ถูกฝังลึกอยู่ภายใน (Verfestigung des Wissens) โดยพรรคการเมืองแต่ละขั้วใช้ภาษาเพื่อแสดงมุมมองทางเพศที่แตกต่างกันตามพื้นฐานทางอุดมการณ์การเมืองของตน พบว่าพรรค Bündnis 90/Die Grünen หรือพรรคที่มีจุดยืนด้านความยุติธรรมและความเท่าเทียมทางสังคมมีแนวโน้มแสดงออกและยอมรับความเท่าเทียมทางเพศทั้งชายและหญิงรวมถึงความเป็นกลางทางเพศอย่างเห็นได้ชัด ผ่านการใช้รูปทวีเพศ รูป Partizipien และรูปคำนามไม่บ่งเพศสรีระ รวมถึงพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำนามเพศชายหายรวม ในขณะที่การแสดงออกด้านความเท่าเทียมทางเพศของ

พรรค CDU/CSU ยังมีแนวโน้มยึดติดกับชนบทชนชั้นเดิม เนื่องจากเป็นพรรคการเมืองแบบอนุรักษนิยม คือใช้คำนามที่แสดงให้เห็นภาพเป็นเพศชายมากกว่า แต่ยังคงเปิดรับความเป็นกลางทางเพศ ส่วนพรรค AfD ที่เป็นพรรคขวาจัดแนวชาตินิยมมีการใช้รูปคำนามเพศชายหมายรวมเป็นหลัก เนื่องจากถือว่าเป็นรูปคำมาตรฐานที่ใช้กันทั่วไปในภาษาเยอรมัน

บทความนี้อาจเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาภาษาเพื่อแสดงความละเอียดอ่อนทางเพศ เพราะภาษาสะท้อนความเป็นจริงของผู้ใช้ภาษา ผู้สอนภาษาเยอรมันสามารถเริ่มปลูกฝังการใช้ภาษาลักษณะนี้จากภายในห้องเรียนได้เนื่องจากในภาษาไทยไม่จำเป็นต้องมีการจำเพาะเพศ และจากปัจจัยทางภาษาทำให้เห็นว่า การนำเสนอภาพผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่ออกมาเป็นเพศชาย ส่วนบริบทและภาพของเพศหญิงค่อนข้างถูกนำเสนอน้อยกว่าหรือมักทำให้เป็นชายขอบ จึงอาจเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาต่อยอดทั้งด้านภาษาและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องว่า ผู้ลี้ภัยมีความสัมพันธ์กับเพศสภาพและสังคมอย่างไร ทำไมสังคมส่วนใหญ่มักวางกรอบให้ผู้ลี้ภัยมีความเป็นชายมากกว่าหญิงเป็นต้น

รายการอ้างอิง

- Binanzer, A., Schimke, S., & Schunack, S. (2022). Syntaktische Domäne oder lineare Distanz-welcher Faktor steuert semantische Kongruenz im Kontext von Hybrid Nouns und Epikoina in stärkerem Maß?.
- In G. Diewald & D. Nübling (Eds.), *Genus-Sexus-Gender* (pp. 193-218). Berlin & Boston: De Gruyter.
- Bundestag. (2022). *Anträge zur „geschlechtergerechten Sprache“ überwiesen*. Retrieved from <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2022/kw50-de-geschlechter-gerechte-sprache-924578>.
- CDU/CSU. (2017). *Regierungsprogramm 2017-2021. Für ein Deutschland, in dem wir gut und gerne leben*. Retrieved from https://www.csu.de/common/csu/content/csu/hauptnavigation/politik/beschluesse/regierungsprogramm-2017_BF.pdf.
- Deutschlandfunk. (2021). *Linguistik und Gender-Debatte. Kann Sprache Wirklichkeit schaffen?*. Retrieved from <https://www.deutschlandfunk.de/linguistik-und-gender-debatte-kann-sprache-wirklichkeit-100.html>.
- Diewald, G., & Nübling, D. (2022). „Genus-Sexus-Gender“-ein spannungs-und ertragreiches Themenfeld der Linguistik. In G. Diewald & D. Nübling (Eds.), *Genus-Sexus-Gender* (pp. 3-31). Berlin & Boston: De Gruyter.
- Eisenberg, P. (2015). *Wort des Jahres „Flüchtling“: Hier endet das Gendern*. Retrieved from <https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/debatten/wort-des-jahres-fluechtling-hier-endet-das-gendern-13967817.html>.
- Harnisch, R. (2019). Partizipien als meliorisierende Ersatzkonstruktionen für pejorisierte personenbezeichnende Derivata. In A. Fábíán & I. Trost (Eds.), *Sprachgebrauch in der Politik. Grammatische, lexikalische, pragmatische, kulturelle und dialektologische Perspektiven* (pp. 217-237). Berlin & Boston: De Gruyter.
- Hohenstein, C. (2021). II.3.1 Tempora mutantur, nos et mutamur in illis: Sprachwandel. In ZHAW Angewandte Linguistik (Ed.), *Angewandte Linguistik für Sprachberufe* (pp. 151-159). Berlin & Boston: De Gruyter.
- Hornscheidt, L., & Sammla, J. (2021). *Wie schreibe ich divers? Wie spreche ich gendergerecht? - Ein Praxis-Handbuch zu Gender und Sprache*. Berlin: w_orten & meer.

- Jamjumrus, P. (2018). Konzeptuelle Metaphern zum Begriff „Flüchtlinge“ in Online-Zeitungen: Eine empirische Studie im Deutschen und im Thai. *Journal of Letters*, 47(Supplementary Issue), 379-415.
- Jamjumrus, P. (2022). *Sprachliche Wissensrepräsentation der AfD. Eine framesemantische Analyse von parlamentarischen Debatten* (Published doctoral dissertation). Technische Universität Dresden, Dresden.
- Klein, J. (2020). Empathie als politische Ressource. In K. Jacob, K. P. Konderding & W. A. Liebert (Eds.), *Sprache und Empathie* (pp. 445-470). Berlin & Boston: De Gruyter.
- Köpcke, K.-M. (2012). Konkurrenz bei der Genuskongruenz. Überlegungen zum Grammatikunterricht in der Sekundarstufe II. *Der Deutschunterricht*, 1, 36-46.
- Kotthoff, H., & Nübling, D. (2018). *Genderlinguistik. Eine Einführung in Sprache, Gespräch und Geschlecht*. Tübingen: Narr Francke Attempto.
- Kreuzler, F., & Wengeler, M. (2019). Von Heimatvertriebenen, Armutsflüchtlingen und Refugees. Eine linguistischer Vergleich des aktuellen mit früheren Flüchtlingsdiskursen in der Bundesrepublik Deutschland. In A. Fábán & I. Trost (Eds.), *Sprachgebrauch in der Politik. Grammatische, lexikalische, pragmatische, kulturelle und dialektologische Perspektiven* (pp. 239-259). Berlin & Boston: De Gruyter.
- Maletzke, G. (1996). *Interkulturelle Kommunikation. Zur Interaktion zwischen Menschen verschiedener Kulturen*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Müller-Spitzer, C. (2021). Geschlechtergerechte Sprache: Zumutung, Herausforderung, Notwendigkeit?. *Sprachreport*, 37(2), 1-12.
- Niehr, T. (2014). *Einführung in die Politolinguistik*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Nübling, D. (2018). Und ob das Genus mit dem Sexus. Genus verweist nicht nur auf Geschlecht, sondern auch auf die Geschlechterordnung. In *Sprachreport*, 34(3), 44-50.
- Nübling, D. (2019). Geschlechter(un)ordnungen in der Grammatik: Deklination, Genus, Binomiale. In L. Eichinger & A. Plewnia (Eds.), *Neues vom heutigen Deutsch: Empirisch-methodisch-theoretisch* (pp. 19-58). Berlin & Boston: De Gruyter.
- Payr, F. (2021). *Von Menschen und Mensch*innen. 20 gute Gründe, die mit dem Gendern aufzuhören*. Wiesbaden: Springer.
- Rummel, M. (2017). *Brisantes Suffix? Zum Gewicht von -ling im Konzept des Flüchtlings*. Gießen: Gießener Elektronische Bibliothek.
- Samel, I. (2000). *Einführung in die feministische Sprachwissenschaft*. Berlin: Schmidt.
- Stefanowitsch, A. (2015). *Flüchtlinginnen und Flüchtlinge*. Retrieved from <http://www.sprachlog.de/2015/12/17/fluechtlinginnen-und-fluechtlinge/>.
- Warnke, I. H. (2009). Die sprachliche Konstituierung von geteiltem Wissen in Diskursen. In E. Felder & M. Müller (Eds.), *Wissen durch Sprache. Theorie, Praxis und Erkenntnisinteresse des Forschungsnetzwerkes „Sprache und Wissen“* (pp. 113-140). Berlin & New York: De Gruyter.
- Wehling, E. (2016a). *Politisches Framing. Wie eine Nation sich ihr Denken einredet-und daraus Politik macht*. Düsseldorf: Herbert von Halem Verlag.
- Wehling, E. (2016b). *Vorsicht vor diesen Wörtern. Wie werden wir durch Begriffe wie „Flüchtling“ manipuliert, und wie können wir das ändern?* Retrieved from <https://www.zeit.de/2016/10/sprache-manipulation-elisabeth-wehling>.
- Zifonun, G. (2018). Die demokratische Pflicht und das Sprachsystem. Erneute Diskussion um einen Geschlechtergerechten Sprachgebrauch. *Sprachreport*, 34(4), 44-56.